

5. Talousarvioesityksen määrärahat

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 55,3 mrd. euroa, mikä on n. 0,5 mrd. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Verrattuna vuodelle 2018 budjetoituun (lisätalousarvio mukaan lukien) määräraha-taso alenee n. 0,8 mrd. eurolla. Hintatason nousu ja talousarvioesityksen rakennemuutokset huomioiden hallinnonalojen määrärahat alenevat vajaat 2 % vuoden 2018 talousarviosta ja n. 2,5 % vuodelle 2018 budjetoidusta huomioiden kuluvaan vuoden lisätalousarvio, jossa määrärahoja on lisätty.

Menotaso alentavat määräaikaisten kärkihankkeiden päättyminen, hallitusohjelman liitteen 6 mukaiset sopeutustoimet sekä parantuneen työllisyystilanteen seurauksena pienentyneet työttömyysturvamenot. Menotaso nostavat mm. laki- ja sopimusperusteiset korotukset kuten keväällä sovitun valtion virka- ja työehtosopimuksen mukaiset palkankorotukset sekä eräät automaattitekijät kuten ikäsidonnaisten valtion eläkemenojen kasvu.

Määrärahat pääluokittain vuosina 2017—2019¹⁾

Tunnus	Pääluokka	v. 2017	v. 2018	v. 2019	Muutos 2018—2019	
		tilinpäätös milj. €	varsinainen talousarvio milj. €	esitys milj. €	milj. €	%
21.	Eduskunta	174	125	124	-0	-0
22.	Tasavallan presidentti	9	19	20	1	5
23.	Valtioneuvoston kanslia	218	210	266	55	26
24.	Ulkoministeriön hallinnonala	1 077	1 103	1 122	19	2
25.	Oikeusministeriön hallinnonala	915	941	976	35	4
26.	Sisäministeriön hallinnonala	1 565	1 476	1 452	-24	-2
27.	Puolustusministeriön hallinnonala	2 767	2 872	3 138	266	9
28.	Valtiovarainministeriön hallinnonala	17 029	17 220	17 497	277	2
29.	Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	6 672	6 605	6 404	-201	-3
30.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	2 636	2 606	2 574	-32	-1
31.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	3 192	3 388	2 858	-530	-16
32.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	2 948	2 822	2 532	-290	-10
33.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	14 313	15 009	15 003	-6	-0
35.	Ympäristöministeriön hallinnonala	196	184	199	15	8
36.	Valtionvelan korot	1 331	1 232	1 180	-51	-4
	Yhteensä	55 042	55 814	55 347	-467	-1

¹⁾ Jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

5.1. Talousarvioesitys ja valtiontalouden kehys

Hallituksen ohjelmaan sisältyy budjettitalouden menojen kehitystä ohjaava koko vaalikauden kattava menosääntö. Se asettaa enimmäismäärän pääosalle, noin neljälle viidennekselle, talousarviomenoista. Menosäännön ja sen pohjalta vahvistettavan valtiontalouden menokehityksen ulkopuolelle jäävät mm. suhdanteiden ja rahoitusautomaatiikan mukaisesti muuttuvat menot, valtionvelan korkomenot sekä finanssisijoitukset.

Kevään 2018 julkisen talouden suunnitelmassa vuosien 2019—2022 menokehys muutettiin vuoden 2019 hinta- ja kustannustasoon. Hinta- ja kustannusarviot ovat tarkentuneet tämän jälkeen, minkä johdosta kehysmenojen hintakorjausta alennetaan nettomääräisesti yhteensä 115 milj. eurolla.

Kehyksen hinta- ja kustannustasotarkistukset, milj. euroa

	2019
Tarkistus kehystasoon verrattuna kevääseen 2018:	
Lakisääteisesti indeksisidonnaiset menot (eläkkeet, kuntien valtionosuudet sekä muut lakisääteisesti indeksoitavat valtionavut, EU-jäsenmaksu)	-40,9
Sopimusperusteisesti indeksoitavat menot	-43,3
Muut kehykseen kuuluvat menot	-31,2
Yhteensä	-115,4

Vuoden 2019 kehystasossa otetaan lisäksi huomioon kehyksen rakenteellisia muutoksia, jotka laskevat vuoden 2019 kehystasoa n. 55 milj. euroa. Rakennemuutokset on eritelty tarkemmin seuraavassa taulukossa.

Kehyksen rakennemuutokset, milj. euroa

Momentti	Asia	2018	2019
Eri momentteja	Tarkistuksia kilpailukyky sopimuksen vaikutuksiin (toimintamenot ja momentti 33.30.60)		-6,9
24.30.66	Kehitysyhteistyön yhteishankkeet. Läpivirtauserä, vastaavat tulot momentilla 12.24.99		6,7
25.50.20	Maakuntavaalimenojen siirtyminen vuodesta 2018 vuoteen 2019	-7,0	7,0
31.10.35	Länsimetron ajoitusmuutos		-43,0
31.10.36	Raitiotiehankeiden ajoitusmuutokset		-9,5
32.60.41	Ajoitusmuutos LNG-terminaalien investointituen maksatuksissa	-6,6	6,6
33.10.54, 33.10.57	Vähimmäismääräisen sairauspäivärahan 55 päivän omavastuun poisto vähentää kehyksen ulkopuolisia asumistuki- ja perustoimeentulotukimenoja.		3,7
33.10.57	Tarkistus oppimateriaalilisän vaikutuksiin. Lisä ei vähennä toimeentulotukea, joten kehyksen ulkopuoliset toimeentulotukimenot kasvavat.		-1,5
33.10.57, 33.20.52	Kuntoutusraha nuoren osallistumistulona vähentää kehyksen ulkopuolisia toimeentulotuki- ja työttömyysturvamenoja.		3,0
33.10.54, 33.10.57, 33.20.52	Kertaluonteisen eläketuen johdosta kehyksen ulkopuoliset työttömyysturva-, asumistuki- ja toimeentulotukimenot vähenevät.		5,3
33.20.50	Kehykseen luettava valtionosuus vuorottelukorvauksesta (ennen 33.20.56) siirretään momenttirakenteen muutoksen vuoksi kehyksen ulkopuoliselle momentille 33.20.50 (Valtionosuus työttömyys-etuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta). Rakennekorjaus kehykseen kuuluvien ja sen ulkopuolisten menojen välillä		-26,0
	Yhteensä	-13,6	-54,5

Jakamaton varaus

Kaikki edellä mainitut tarkistukset mukaan lukien vuoden 2019 kehystaso on 44 408 milj. euroa sisältäen 300 milj. euron lisätalousarviovarauksen.

Talousarvioesityksen kehykseen luettaviksi määrärahoiksi ehdotetaan 44 001 milj. euroa. Näin ollen vuoden 2019 jakamaton varaus on 107 milj. euroa. Lisäksi vuodelle 2019 on kehyksessä varattu 300 milj. euroa lisätalousarvioita varten.

Kehyksen ulkopuoliset menot

Valtiontalouden kehyksen ulkopuolella ovat ennen kaikkea suhdanteiden ja rahoitusautomaatiikan mukaisesti muuttuvat menot, kuten työttömyysturvamenot, palkkaturva, asumistuki, sekä perustoimeentulotuki. Mainitut menot luetaan kuitenkin kehyksen piiriin niiden perusteisiin tehtyjen muutosten menovaikutusten osalta. Lisäksi kehyksen ulkopuolelle jäävät mm. valtionvelan korkomenot, arvonlisäveromenot, finanssisijoitukset sekä menot, joissa valtio toimii teknisenä ulkopuoliselta saatavan rahoitusosuuden välittäjänä.

Kehyksen ulkopuolisiksi menoiksi ehdotetaan 11,3 mrd. euroa, joka on n. 400 milj. euroa vähemmän kuin vuodelle 2018 on budjetoitu (ml. lisätalousarvio). Kehysten ulkopuolisten menojen väheneminen johtuu etenkin suhdanne- luonteisten menojen sekä finanssisijoitusmenojen alenemisesta. Myös arvonlisäveromenoihin varatut määrärahat alenevat, sen sijaan veroperustemuutosten kompensoinnit kunnille kasvavat vuodesta 2018.

Suhdanneluonteisten menojen arvioidaan olevan n. 4,7 mrd. euroa v. 2019, alentuen nettomääräisesti 258 milj. eurola vuodesta 2018. Parantunut työllisyystilanne vaikuttaa menoihin merkittävästi alentavasti etenkin ansioperusteisen työttömyysturvaetuuden osalta. Lisäksi arviota palkkatukien käytöstä työttömyysturvamenoista on alennettu. Työttömyysturvamenoja toisaalta nostaa päätetyt parannukset yrittäjien perheenjäsenten työttömyysturvaan sekä työn vastaanottamisen kannustimien parantamiseen varatut määrärahat. Asumistukimenot kasvavat edelleen. Menojen kasvua selittää mm. se, että valtaosa opiskelijoista siirtyi opintotuen asumislisältä yleisen asumistuen piiriin elokuussa 2017.

Veroperustemuutosten kompensaatiot kunnille kasvavat yli 220 milj. eurolla verrattuna vuoteen 2018, jota selittää talousarvioesitykseen sisältyvät veroperustemuutokset.

Finanssisijoitusmenot alenevat n. 266 milj. eurolla vuodesta 2018 valtion kertaluonteisten ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen pääomistusten loppuessa sekä vuoden 2018 ensimmäisessä lisätalousarviossa tehtyjen kertaluonteisten finanssisijoitusten poistuessa.

Valtionvelan korkomenot ovat arviolta 1,2 mrd. euroa alentuen n. 50 milj. eurolla vuodelle 2018 budjetoidusta.

Arvonlisäveromenoja ehdotetaan 1,2 mrd. euroa v. 2019, jossa on selvää alenemista vuodesta 2018 johtuen etenkin liikenne- ja viestintäministeriön sekä puolustusministeriön hallinnonalojen arvonlisäveromenoarvioiden tarkentumisista alaspäin.

Kehyksen ulkopuolelle jäävät määrärahat, milj. euroa

	2019 esitys
Työttömyysturvamenot, asumistuki ja palkkaturva	4 690
Veronkevennyksien kompensaatiot kunnille	1 011
EU:lta saatavia tuloja vastaavat menot	1 143
Veikkaus Oy:n tuloutusta vastaavat menot	1 026
Korkomenot	1 180
Finanssisijoitukset	320
Tekniset läpivirtauserät	295
Arvonlisäveromäärärahat	1 161
Siirto valtion tv- ja radiorahastoon	519
Yhteensä	11 346

5.2. Määrärahat hallinnonaloittain

Hallituskauden kärkihankkeet

Hallitus päätti hallitusohjelmassa 1,6 mrd. euron kertaluonteisista määräaikaista panostuksista kärkihankkeisiin ja korjausvelan pienentämiseen v. 2016—2018. Kärkihankkeiden päättymisen v. 2019 alentaa menotasoa vuoteen 2018 verrattuna reilulla 700 milj. eurolla.

Maakunta- ja sote-uudistukseen liittyvät valmistelut

Maakunta- ja sote-uudistuksen voimaantulo siirtyy vuoden 2021 alkuun. Hallituksen tavoitteena on, että maakuntavaalit pidetään toukokuussa 2019 ja maakuntavaltuustot aloittaisivat toimintansa saman vuoden elokuussa. Maakunnat perustettaisiin kuitenkin heti lakien voimaantulon jälkeen, ja maakunnan väliaikaishallinto johtaisi maakuntien hallinnon ja toiminnan valmistelua siihen asti, kunnes vaaleilla valittu maakuntavaltuusto aloittaa toimikautensa. Uudistuksen siirtymisellä ei ole merkittäviä vaikutuksia vuoden 2019 talousarvioesitykseen. Maakuntavaalien siirtymisen vuoksi vaalimenoihin ehdotetaan 7 milj. euron lisäystä ja samalla vuoden 2018 määrärahararve alenee. Valtion lupa- ja valvontaviraston (Luova) perustamisen siirtyminen vuoteen 2021 siirtää viraston johdon palkkaukseen tarvittavan rahoituksen, yhteensä 0,4 milj. euroa, vuodesta 2019 vuoteen 2020. Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon uudistus siirtyy myös vuoteen 2021. Talousarvioesityksessä ehdotetaan edellisen johdosta Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön v. 2019—2020 tapahtuvaan toiminnan laajenemisen valmisteluun yhteensä 3 milj. euron määrärahaa. Maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tukeen ja ohjaukseen ehdotetaan yhteensä 211 milj. euroa. Määrärahararvetta vähentää maakuntavaltuustojen toimikauden aloituksen myöhentyminen. Valmisteluvaiheen rahoitusta tullaan tarkastelemaan kokonaisuutena vuosia 2020—2023 koskevan julkisen talouden suunnitelman ja siihen sisältyvän ns. teknisen kehyksen valmistelun yhteydessä. Tällöin vuoden 2020 rahoitustasossa on mahdollista huomioida uudistuksen siirtymisestä aiheutuvat lisäkustannukset sekä rahoituksen mahdollinen etupainotteisuus.

Turvapaikanhakijoihin liittyvät menot

Turvapaikanhakijoihin liittyvät menot supistuvat vuodesta 2018 25 milj. eurolla. Uusia turvapaikkahakemuksia ennakoidaan vuodelle 2019 n. 4 000 kappaletta. Myönteisten päätösten saavien osuudeksi arvioidaan 41 %. Kielteiset päätökset ovat johtaneet pääsääntöisesti uusintahakuun. Resursseja on lisätty päätösten käsittelyyn oikeusministeriön hallinnonalalla. Vastaanottokeskuksissa olevien määrän ennakoidaan supistuvan v. 2019 11 800 henkilöstä 10 500 henkilöön.

Hallitusohjelman mukaiset sopeutustoimet vuonna 2019

Määrärahoissa on huomioitu hallitusohjelmassa päätetyt sopeutustoimet, huomioiden niihin myöhemmin tehdyt muutokset. Useiden kuten esimerkiksi perusväylänpitoon, erikoissairaanhoidon alueelliseen keskittämiseen ja toimintamenoihin tehtyjen toimien säästövaikutus kasvaa v. 2019. Hallitusohjelman liitteen 6 mukaisten sopeutustoimien vaikutuksena valtion menot alenevat n. 0,3 mrd. eurolla vuodesta 2018. Lisäksi indeksikorotusten tekemättä jättämisellä on budjetin tasapainoa parantava vaikutus.

Toimintamenoihin kohdistuvat säästöt

Valtionhallinnon toimintamenoihin vaikuttaa useat toimintamenoihin kohdistetut säästöt. Hallitusohjelman mukainen toimintameno säästö kasvaa 30 milj. eurolla v. 2019. Muita nykyisen hallituksen päättämiä toimintameno säästöjä on esimerkiksi hankintaprosessin tehostaminen, johon liittyvä säästö myös kasvaa v. 2019. Lisäksi toimintamenoihin kohdistuu edellisen vaalikauden perintönä vuosittainen 0,5 prosentin tuottavuussäästö, jonka säästöä kasvattava vaikutus v. 2019 on n. 20 milj. euroa. Vuonna 2016 sovittu kilpailukyky sopimus vaikuttaa hallinnon toimintamenoihin alentavasti työajan pidentämisen sekä sosiaaliturvamaksu muutosten johdosta.

Luvussa 7 Hallinnon kehittäminen tarkastellaan myös toimintamenoihin vaikuttavia tekijöitä mm. valtion uutta virkaja työehtosopimusta sekä valtion eläkemaksurakenteen muutosta.

Valtioneuvoston kanslia (pääluokka 23)

Valtioneuvoston kanslian pääluokkaan ehdotetaan määrärahoja yhteensä 265,6 milj. euroa, joka on 55 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahalisäys johtuu pääosin Suomen EU-puheenjohtajakaudesta.

Suomi toimii Euroopan unionin neuvoston puheenjohtajamaana 1.7.—31.12.2019. Valtioneuvoston kanslia johtaa puheenjohtajuuskauden valmisteluja ja huolehtii sen suunnitteluun ja toteutukseen liittyvien asioiden yhteensovittamisesta. Tähän tarkoitukseen ehdotetaan keskitettyä 60 milj. euron määrärahaa vuodelle 2019. EU-puheenjohtajuuskauden kokonaismenoihin on varauduttu v. 2018—2020 yhteensä 70 milj. eurolla. Tämän lisäksi eduskunnan pääluokkaan sisältyy määrärahaa puheenjohtajuuskauden menoihin sekä sisäministeriön pääluokkaan määrärahat poliisi-toimen ja rajavartiolaitoksen puheenjohtajuuskauden turvallisuusmenoihin.

Valtioneuvoston kanslian toimintamenoihin ehdotetaan n. 125 milj. euroa. Tästä saamelaisia koskevan totuus- ja sovintoprosessiin ehdotetaan 1,5 milj. euroa. Menot aiheutuvat saamelaisten totuus- ja sovintokomissio -työstä sekä totuus- ja sovintoprosessin edistämisestä. Lisäksi valtioneuvoston kanslian toimintamenoihin ehdotetaan määrärahasiirtoja valtioneuvoston yhteisten kehittämishankkeiden toteuttamiseen sekä lisäystä Merikasarmin peruskorjaukseen ja muihin toimitilamenoihin.

Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelmaan ehdotetaan 0,7 milj. euroa v. 2019. Toimenpideohjelman tavoitteena on julkisten rakennusten tervehdyttäminen sekä sisäilmasta oireilevien hoidon ja kuntoutuksen tehostaminen.

Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukselle ehdotetaan 1,14 milj. euroa, missä on lisäystä 0,37 milj. euroa vuoteen 2018 nähden.

Ulkoministeriön hallinnonala (pääluokka 24)

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 1,1 mrd. euroa. Kasvua vuoden 2018 varsinaiseen talousarvioon verrattuna on 19 milj. euroa. Pääluokan määrärahoista ulkoasiainhallinnon osuus on 22 %, kansainvälisen kehitysyhteistyön 65 %, kriisinhallinnan 6 % ja muiden menojen 7 %.

Ulkoasiainhallinto

Ulkoasiainhallinnon toimintamenoihin ehdotetaan 225 milj. euroa. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämääränä on vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata sen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, parantaa suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia sekä ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta. Ulkoasiainhallinnon toiminta nojaa kattavaan edustustoverkkoon. Toiminnalliset painopisteet ovat arktiset alueet, Itämeren turvallisuus, Suomen ja Ruotsin yhteistyön vahvistaminen, transatlanttinen yhteistyö ja rauhanvälitys. Vuonna 2019 toiminnassa painottuu Suomen EU-puheenjohtajuus loppuvuodesta 2019. Lisäksi Suomi toimii Arktisen neuvoston puheenjohtajana v. 2017—2019 ja Euroopan neuvoston puheenjohtajana v. 2018—2019.

Kriisinhallinta

Ulkoministeriön hallinnonalan osuus suomalaisten kriisinhallintajoukkojen menoista on 51,2 milj. euroa, joka on 6,8 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Siviilikriisinhallintaan ehdotetaan 15,4 milj. euroa, johon sisältyy 0,5 milj. euron osuus rauhanvälittämiseen. Sotilaalliseen kriisinhallintaan palkattua henkilöstöä arvioidaan v. 2019 olevan enimmillään n. 500 henkilötyövuotta ja siviilikriisinhallintaan arvioidaan palkattavan v. 2019 n. 120 asiantuntijaa.

Kehitysyhteistyö

Kansainväliseen kehitysyhteistyöhön ehdotetaan yhteensä 1,0 mrd. euroa. Kehitysyhteistyömäärärahojen tason arvioidaan v. 2019 olevan 0,41 % suhteessa bruttokansantuloon. Varsinaiseen kehitysyhteistyöhön ehdotetaan myönnettäväksi 584 milj. euroa sekä 416 milj. euron sitoumusvaltuuksia, joista aiheutuvat menot ajoittuvat vuoden 2019 jälkeisille vuosille. Finnfundin pääoman korottamiseen ehdotetaan 10 milj. euroa ja kehitysyhteistyön finanssisijoitukseen 130 milj. euroa.

Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot

Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja rahoitusavustuksiin ehdotetaan 76 milj. euroa. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyöhön ehdotetaan 3,4 milj. euroa. Määrärahalla edistetään Suomen kansallisia tavoitteita alueellisessa yhteistyössä ja vahvistetaan Suomen asemaa arktisena toimijana rahoittamalla Suomen Arktisen neuvoston puheenjohtajuutta tukevia hankkeita.

Oikeusministeriön hallinnonala (pääluokka 25)

Oikeusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 976 milj. euroa. Kun vuosittain vaihtelevia vaalimenoja ei oteta huomioon, hallinnonalan määrärahasato on 37 milj. euroa suurempi kuin v. 2018. Kasvu johtuu mm. palkkojen tarkistuksista ja WinCapita -kokonaisuuteen liittyvien korvausten maksatuksista. Pääluokan määrärahoista ministeriön ja hallinnon osuus on 15 %, tuomioistuinten ja oikeusavun 43 %, ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan 10 %, syyttäjien 5 %, rangaistusten täytäntöönpanon 23 % ja vaalimenojen 4 %.

Oikeusturva

Oikeusturvaa kehitetään ja sopeutetaan kiristyviin talouden reunaehtoihin oikeudenhoidon uudistamisohjelman ja sen päivitysten pohjalta. Toimenpiteillä huolehditaan kansalaisten oikeusturvasta, mahdollistetaan oikeudenhoidon sektoreiden keskittyminen ydintehtäviinsä, vähennetään rikollisuutta ja kehitetään seuraamusjärjestelmää sekä vaikutetaan oikeudelliseen yhteistyöhön EU:ssa.

Käräjäoikeuksia on 20 vuoden 2019 alusta lukien, eli määrä vähenee nykyisestä 27:stä. Uudistuksen tavoitteena on lisätä tehokkuutta ja hyödyntää samalla tuomarien osaamista aiempaa monipuolisemmin.

Summaaristen riita-asioiden käsittely on tarkoitus keskittää Manner-Suomessa kahdeksaan käräjäoikeuteen vuoden 2019 aikana.

Talous- ja velkaneuvonnan tehtävät siirtyvät työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle oikeusaputoimistojen yhteyteen. Talous- ja velkaneuvontaan ja ylivelkaantuneiden aseman parantamiseen kohdistetaan oikeusaputoimistoille 12,7 milj. euroa. Lisäksi ylivelkaantuneiden aseman parantamiseksi kohdistetaan tuomioistuimille ja ulosottolaitokselle yhteensä 3 milj. euron lisämääräraha.

Rikollisuuden torjunta

Tavoitteena on, että rikosvastuu toteutuu tehokkaasti, rikollisuus ja sen haitat vähenevät sekä turvallisuus ja sen tunne lisääntyvät.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen ehdollisen vankeuden oheisseuraamuksia koskevan lainsäädännön muuttamiseksi sekä esityksen ehdonalaisen vapauden valvontaa koskevien säännösten muuttamiseksi. Näistä muutoksista Rikosseuraamuslaitokselle v. 2019 aiheutuviin lisämeneihin ehdotetaan 1,8 milj. euron lisärahoitusta.

Oulussa ja Vaalassa sijaitsevien vankiloiden uudisrakennusten suunnittelu aloitetaan.

Vaalimenot

Vuonna 2019 järjestetään eduskuntavaalit, Euroopan parlamentin vaalit ja maakuntavaalit.

Sisäministeriön hallinnonala (pääluokka 26)

Sisäministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 1,5 mrd. euroa, joka on n. 24 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokan määrärahoista poliisitoimen osuus on 55 %, Rajavartiolaitoksen 17 %, pelastustoimen ja Häätäkeskuslaitoksen 5 % sekä maahanmuuton 13 %. Sisäisen turvallisuuden toimijoiden ydintoimintojen palvelutaso säilytetään v. 2019. Suomen sisäinen turvallisuus on sidoksissa muiden EU:n jäsenvaltioiden ja naapurivaltioiden turvallisuustilanteisiin. Keskeisiä teemoja ovat mm. maahanmuutto, rajaturvallisuus, kyberturvallisuus, hälytystoiminta ja terrorismin torjunta. Kansainväliset velvoitteet asettavat vaatimuksia toiminnalle. Vuoden 2019 loppupuolella olevaan Suomen EU:n neuvoston puheenjohtajuuskauteen varaudutaan budjetoimalla sekä poliisitoimen että Rajavartiolaitoksen toimintamenoihin turvallisuuden ylläpitämiseksi tarvittavat määrärahat.

Poliisitoimi

Poliisitoimen toimintamenoja (poliisi ja Suojelupoliisi yhteensä) ehdotetaan korotettavan 798 milj. euroon. Sekä poliisin operatiivisen suorituskyvyn kehittämiseen liittyviin teknisiin ratkaisuihin ja kalustohankintoihin, että poliisin omien toimintatapojen kehittämiseen panostetaan. Lähiöpoliisitoimintaan ja poliisin toiminnan kannalta haasteellisille ja harvaanasutuille alueille kohdennetaan resursseja.

Rikostorjunnan ja valvonnan digitaalinen tehostaminen on edellytys sille, että poliisi kykenee suorittamaan tehokasta ennakoivaa valvontaa ja taustatietojen tarkistuksia ihmisiin, ajoneuvoihin tai esineisiin. Poliisi paljastaa ja estää erityisesti terroritekojen valmistelua sekä pitää yllä välitöntä tilannekuvaa terroriteon tai vakavan väkivaltarikoksen sattuessa. ICT-teknologiaan investoimalla saavutetaan poliisitoiminnalle merkittäviä kyvykkyyksiä ja mahdollistetaan myös ajasta ja paikasta riippumattomia sähköisiä poliisin palveluita kansalaisille ja yrityksille.

Vuonna 2019 poliisin operatiivinen toiminta ja poliisimiesten määrä säilytetään vähintään nykytasolla eli n. 7 200 poliisissa (pl. Suojelupoliisi). Poliisikoulutuksen aloituspaikkamäärä säilytetään 400 henkilössä. Poliisitoimintaa tullessa kohdentamaan turvallisuuden kannalta välttämättömien palveluiden tarjoamiseen sekä sisäisen turvallisuuden selonteon ja strategian että strategian toimenpideohjelman mukaisesti siten, että suorituskyky ja poliisitoimintaan kohdistuvat odotukset ovat tasapainossa. Terrorismin vastaisia toimenpiteitä vahvistetaan.

Kansallisen turvallisuuden takaaminen voimakkaasti muuttuvassa toimintaympäristössä edellyttää Suojelupoliisin toimintaedellytysten varmistamista ja suorituskyvyn kehittämistä lisäämällä henkilövoimavaroja ja teknisiä valmiuksia. Suojelupoliisin keskeisenä tavoitteena on edistää yhteiskunnan turvallisuutta tuottamalla ennakoivaa ja merkityksellistä tiedustelutietoa valtionjohdolle ja viranomaisille sekä estää ennalta sellaisia tekoja ja hankkeita, jotka voivat vaarantaa kansallista turvallisuutta. Talousarvioesityksessä varaudutaan osoittamaan 10 milj. euron lisäraha siviilitiedustelulainsäädännön toimeenpanoon edellyttäen, että ko. lainsäädäntöuudistus tulisi voimaan v. 2019.

Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitoksen toimintamenoihin ehdotetaan 242 milj. euroa. Rajavartiolaitoksen toimintaan vaikuttavat merkittävimmin tilanne Venäjällä, laiton maahantulo ja terrorismi Euroopan unionin alueella, Euroopan unionin yhdenmätyn rajaturvallisuusjärjestelmän ja meripolitiikan kehittyminen sekä julkisen talouden kehittyminen. Rajavartiolaitoksen tehtävien priorisointi perustuu sisäisen turvallisuuden selonteon ja strategian linjauksiin sekä turvallisuusympäristön muutoksen vaatimuksiin. Rajavartiolaitos vahvistaa itärajan valvontaa ja kykyä torjua turvallisuusuhkia ulkorajoilla sekä varmistaa kyvyn turvallisuustehtäviin merialueilla. Rajavartiolaitos kehittää valmiutta toimia kaikissa turvallisuustilanteissa. EU:n rajaturvallisuutta ja merellistä turvallisuutta edistetään. Rajavartiolaitos kohdentaa resursseja itärajan turvallisuuteen ja Helsinki-Vantaan liikenteen sujuvuuden takaamiseen.

Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

Pelastustoimen ja Hätäkeskuslaitoksen toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä 68 milj. euroa. Pelastustoimen tavoitteena on turvallinen ja kriisinkestävä Suomi, jossa pelastustoimen osaamisen kehittäminen ja palvelut on järjestetty laadukkaasti, kustannustehokkaasti, yhdenmukaisesti ja ennakoivasti. Hallitusohjelman mukaisesti pelastustoiminnan ja varautumisen valtakunnallista johtamista, suunnittelua, ohjausta, valvontaa ja koordinaatiota vahvistetaan ja parannetaan. Sisäministeriö jatkaa pelastustoimen uudistusta.

Hätäkeskusten ja hätäkeskuspalveluita käyttävien viranomaisten toimintaa yhdenmukaistetaan hälytyspalveluiden osalta valtakunnan tasolla. Tavoitteena on parantaa hätäkeskusten toimintaa ja viranomaisyhteistyötä ja sitä kautta väestön turvallisuuspalveluja. Hätäkeskustoiminta ja tietojärjestelmät uudistetaan vuoden 2019 aikana siten, että verkottuneet hätäkeskukset voivat tukea toisiaan ruuhka- ja häiriötilanteissa.

Maahanmuutto

Sisäministeriön maahanmuuton määrärahoihin ehdotetaan 193 milj. euroa. Myös EU myöntää Suomelle EU:n turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston varoja. Lisäksi mm. poliisille aiheutuu maahanmuuttoon liittyviä menoja. Vuoden 2019 määrärahat on mitoitettu 4 000 uuden turvapaikanhakijan mukaisesti, minkä lisäksi Maahanmuuttovirasto purkaa aikaisempaa hakemusjonoa, Dublin-asetuksen perusteella palautuneita hakemuksia sekä valitusasteista palautuneita hakemuksia. Turvapaikanhakijoiden vastaanoton menojen arvioidaan alenevan edelleen. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanoton määrärahatarpeisiin vaikuttavat keskeisesti vastaanoton piirissä ja vastaanottokeskuksissa asuvien määrä, joka vaihtelee uusien hakijoiden määrän ja vastaanottojärjestelmän piiristä poistuvien määrän mukaisesti. Laskelmat määrärahatarpeesta perustuvat lisäksi oletuksiin vastaanoton piirissä v. 2019 keskimäärin olevista henkilöistä sekä majoitusvuorokauden hintaan.

Vastaanottoraha myönnetään ihmisarvoisen elämän kannalta välttämättömän toimeentulon turvaamiseksi ja itsenäisen selviytymisen edistämiseksi tuen tarpeessa olevalle asiakkaalle, joka ei voi saada toimeentuloa ansiotyöllään eikä muista tuloistaan tai varoistaan.

Vuoden 2019 pakolaiskiintiö on edelleen 750 henkilöä.

Puolustusministeriön hallinnonala (pääluokka 27)

Puolustusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 3,1 mrd. euroa, joka on n. 266 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu lähinnä Laivue 2020 -hankkeen vuoden 2019 rahoitusosuudesta ja hallitusohjelmaan perustuvasta puolustusbudjetin tasomuutoksesta.

Puolustusvoimien toimintamenoihin (pl. palkkausmenot), puolustusmateriaalihankintoihin sekä sotilaallisen kriisinhallinnan menoihin on tehty vakiintuneen käytännön mukaisesti 1,5 % ennakkollinen kustannustasotarkistus. Sotilaallisen maanpuolustuksen osuus pääluokan määrärahoista on 87 %, josta materiaaliseen valmiuteen laskettavia menoja on 44 %. Sotilaallisen kriisinhallinnan osuus on 2 %.

Vuoden 2019 talousarvioesityksen mukaisista uusista ja aiemmin myönnettyistä Puolustusvoimien tilausvaltuuksista aiheutuu menoja yhteensä 850 milj. euroa v. 2019 ja talousarviovuoden jälkeisinä vuosina yhteensä 1 773 milj. euroa.

Sotilaallinen maanpuolustus

Puolustusvoimien toimintamenoihin ehdotetaan 1,9 mrd. euroa, joka on lähes sama määrä kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Toimintamenumäärärahoja kasvattavat palkkausten tarkistukset, hinta- ja kustannustasotarkistukset, noin sadan henkilötyövuoden lisääminen Puolustusvoimiin sekä sotilastiedustelulain edellyttämä lisärahoitus. Toimintamenumäärärahoja vähentävät hallitusohjelmaan perustuvat toimintamenuosäätöt sekä teknisluonteinen muutos eläkemaksurakenteen osalta, jonka seurauksena toimintamenoja vähennetään työnantajan eläkemaksujen vähenemistä vastaavasti.

Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotetaan määrärahoja 773 milj. euroa, joka on 294 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahoja kasvattavat Laivue 2020 -hankkeen ensimmäisen vuoden rahoitusosuus sekä hallitusohjelmaan perustuva puolustusbudjetin tasomuutos.

Talousarvioesitys sisältää kaksi uutta tilausvaltuutta. Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotetaan n. 69,6 milj. euron suuruista Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen 2019 -tilausvaltuutta, jonka menot ajoittuvat vuosille 2019—2022. Tilausvaltuuteen sisältyviä suurimpia hankintoja ovat vastatykistön maalinosoitus- sekä elektronisen tiedustelukyvyn järjestelmähankinnat. Puolustusvoimien toimintamenoihin ehdotetaan 164 milj. euron tilausvaltuutta, jolla turvataan käytettävyydestä edellyttämät järjestelmien huolto- ja ylläpitosopimukset, pitkän toimitusajan varaosahankinnat sekä tarvittavat muut palvelut vuosille 2019—2022.

Sotilaallinen kriisinhallinta

Puolustusministeriön hallinnonalalle sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoihin ehdotetaan määrärahoja 58,5 milj. euroa, joka on 1,5 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu pääosin Irakin OIR- ja Afganistanin RS-operaatioiden suunnitellusta jatkumisesta. Kriisinhallintaa käsitellään myös ulkoministeriön hallinnonalan yleisperusteluissa kohdassa kriisinhallinta.

Valtiovarainministeriön hallinnonala (pääluokka 28)

Valtiovarainministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 17,5 mrd. euroa, joka on n. 280 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Hallinnonalan määrärahoista kunnille maksettavien avustusten osuus on 49 %, valtion maksamien eläkkeiden ja korvausten 29 %, EU-maksujen 12 %, energiaverotuen 1,6 % ja Ahvenanmaan maakunnalle suoritettavien maksujen 1,6 %. Pääluokan määrärahoista virastojen toiminta- ja kulumenon osuus on 8 %.

Verotus ja tulli

Verohallinnon ja Tullin toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä 581 milj. euroa. Menoihin sisältyy 12 milj. euroa kansallisen tulorekisterin toimintamenoja. Lisäksi takaisin maksettaviin veroihin ja verotukseen liittyviin korkomenoihin ehdotetaan 36 milj. euroa arviomäärärahoja.

Palvelut valtioyhteisölle

Palveluihin valtioyhteisölle ehdotetaan 37 milj. euroa. Määrärahat sisältävät Valtiokonttorin, Palkeiden ja Valtorin toimintamenot. Senaatti-kiinteistöjen investointivaltuuden enimmäismääräksi ehdotetaan 240 milj. euroa. Pääosa palveluista rahoitetaan omakustannushintaisena maksullisena toimintana. Tämän lisäksi Valtiokonttori tuottaa valtion keskitettyjä palveluita mm. varainhankinnan ja keskuskirjanpidon osalta.

Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto

Tilastotoimeen, valtion taloudelliseen tutkimukseen ja rekisterihallintoon ehdotetaan yhteensä 86 milj. euroa. Summasta 49 milj. euroa ehdotetaan Tilastokeskuksen toimintamenoihin, 29 milj. euroa Väestörekisterikeskuksen toimintamenoihin ja 3,5 milj. euroa Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenoihin. Lisäksi sähköisen tunnistautumisen menoihin ehdotetaan 5 milj. euron määrärahaa.

Valtion alue- ja paikallishallinto

Aluehallintoviraston ja maistraattien toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä 79 milj. euroa. Lisäksi Valtion lupa- ja valvontaviraston (Luova) toimeenpanohankkeen kustannuksiin ehdotetaan 1,8 milj. euroa. Uuden viraston on tarkoitus aloittaa toimintansa vuoden 2021 alussa.

Valtion eläkemenot ja korvaukset

Valtion maksamiin eläkkeisiin ja korvauksiin ehdotetaan 5,1 mrd. euroa, joka on 115 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Kasvu aiheutuu pääosin eläkkeiden volyymikasvusta ja eläkkeisiin tehtävistä indeksitarkistuksista.

Sotilastapaturmalain edellyttämiin korvauksiin ehdotetaan 2,5 milj. euroa.

Kuntien tukeminen

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan 8,5 mrd. euroa, joka on n. 86 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa.

Valtionosuutta alentavat mm. kilpailukyky sopimukseen liittyvä 29 milj. euron lisävähennys, kuntien ja valtion välinen kustannustenjaon tarkistus 214 milj. eurolla, kuntien tehtävien vähentäminen 33 milj. eurolla hallitusohjelman liitteen 6 mukaisesti sekä 30 milj. euron siirto kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmään. Kuntien verotulojen alenemista kompensoidaan lisäämällä kuntien peruspalvelujen valtionosuutta 223 milj. eurolla. Valtionosuuden mitoituksessa otetaan huomioon hallitusohjelma ja muut toimenpiteet, jotka vaikuttavat kuntien menoihin. Kuntien menoja vähentävät mm. erikoissairaanhoidon alueellinen keskittäminen ja perhe- ja omaishoidon kehittämisestä syntyvä säästö. Lisäystä osoitetaan puolestaan lastensuojeluun ja lapsiperheiden kotiapuun sekä vanhusten kotihoitoon ja veteraanien kotiin vietäviin palveluihin.

Kuntataloutta, valtion tukea kunnille ja valtion toimenpiteiden vaikutusta kuntatalouteen käsitellään yleisperustelujen luvussa 8 Kuntatalous.

Maakunta- ja sote-uudistus

Maakunta- ja sote-uudistuksen valmisteluun ehdotetaan 211 milj. euron määrärahaa. Rahoitusta osoitetaan uudistuksen valmisteluun sekä väliaikaishallinnon ja maakuntien kustannuksiin, muutosjohtamiseen, tietojärjestelmien ja tietohallinnon kehittämiseen ja muutostöihin sekä maakuntien yhteisten palvelukeskusten perustamiseen ja toimintaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala (pääluokka 29)

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 6,4 mrd. euroa, joka on 201 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Vähennyksestä valtaosa aiheutuu kärkihankerahoituksen päättämisestä.

Yleissivistävä koulutus ja varhaiskasvatus

Yleissivistävään koulutukseen ja varhaiskasvatukseen ehdotetaan 924 milj. euroa, joka on 22 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Lukiouudistuksen toimeenpano alkaa poistamalla ylioppilastutkinnon uusimista koskevat rajoitukset. Uuden lukiolain toimeenpanoon ja lukiokoulutuksen laadun kehittämiseen ehdotetaan 10 milj. euroa. Vieraskielisten oppilaiden äidinkielen ja suomi tai ruotsi toisena kielenä -opetuksen ja muun opetuksen tukemiseen varattua rahoitusta lisätään opetustarpeen kasvaessa. Varhaiskasvatuksen tasa-arvoa ja osallistumisasetta edistetään ja tarkoitukseen ehdotetaan 10 milj. euron lisämääräraha. Avustuksen tavoitteena on pienentää ryhmäkokoja ja palkata lisähenkilöstöä haasteellisilla alueilla toimiviin päiväkoteihin. Jatketaan kokeilua viisivuotiaiden maksuttomasta varhaiskasvatuksesta johon kohdistetaan 5 milj. euroa.

Ammatillinen koulutus

Ammatilliseen koulutukseen ehdotetaan 838 milj. euroa, joka on 24 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle siirretään asteittain tutkintotavoitteinen työvoimakoulutus ja osa tutkintoon johtamattomasta työvoimakoulutuksesta, jonka vuoksi ammatillisen koulutuksen mää-

rärahaa lisätään 29,3 milj. eurolla. Koulutustarjonnan lisäystä osaamistarpeisiin vastaamiseksi ja nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi jatketaan.

Ammatillisen koulutuksen uudistuksen toimeenpanoa jatketaan ja sitä tuetaan edelleen 15 milj. euron lisärahoituksella. Ammatillisen koulutuksen järjestelmää kehitetään siten, että sillä kyetään vastaamaan dynaamisesti ja tehokkaasti kaikkien asiakasryhmien tarpeisiin. Toiminnan asiakaslähtöisyyttä, laatua ja vaikuttavuutta parannetaan muun muassa yksilöllisiä opintopolkuja kehittämällä, oppimisympäristöjä monipuolistamalla ja työpaikalla järjestettävää koulutusta lisäämällä.

Korkeakouluopetus ja tutkimus

Korkeakouluopetukseen ja tutkimukseen ehdotetaan 3 137 milj. euroa, joka on 167 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Vähennyksistä valtaosa aiheutuu määräaikaisten määrärahalisäysten ja kerta-luonteisten korkeakoulujen pääomasijoitusten poistumisesta. Suomen Akatemian myöntämisvaltuudessa on otettu huomioon 25 milj. euron lisäys T&K -menot 4 % BKT:sta -tavoitteen edistämiseen.

Korkeakoulut jatkavat toiminnallista ja rakenteellista kehittämistä hallitusohjelman mukaisesti. Samalla ne profiloituvat, selkeyttävät ja tiivistävät yhteistyötä ja työnjakoa keskenään sekä tutkimuslaitosten kanssa. Korkeakoulut nostavat koulutuksen laatua uudistamalla koulutussisältöjä, opetusmenetelmiä, oppimisympäristöjä ja opettajien osaamista sekä lisäämällä yhteistyötä. Digitalisaation tuomia mahdollisuuksia hyödynnetään täysimääräisesti. Korkeakoulut kehittävät opiskelijavalintoja, joustavia opiskelumahdollisuuksia, aiemmin hankitun osaamisen hyväksilukumenettelyjä ja tutkintoja niin, että kansallinen ja kansainvälinen liikkuvuus lisääntyy ja työurat pitenevät.

Tutkimusrahoituksella vahvistetaan huippututkimuksen edellytyksiä, nuorten tutkijoiden urien tukemista ja tutkimusinfrastruktuureja sekä kansallisia vahvuuksia tukevaa ja synnyttävää tutkimusta ja innovaatiotoimintaa.

Opintotuki

Opintotukeen ehdotetaan 586 milj. euroa, joka on 3 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Opintotukioikeuden laajennus oppivelvollisuusiän ylittäneille perusopetuksen opiskelijoille, opintorahan opimateriaalilisiä lukiokoulutuksen sekä ammatillisen koulutuksen opiskelijoille sekä lukuvuoden tukiajan pidentäminen lukiokoulutuksessa lisäävät opintorahamenoja 7,98 milj. euroa. Määrärahatarpeeseen vähentävästi vaikuttavat puolestaan tuen saajamäärän pienentyminen ammatillisessa koulutuksessa sekä eräät 1.8.2017 voimaan tulleet opintotuki uudistuksen toimenpiteet.

Taide ja kulttuuri

Taiteeseen ja kulttuuriin ehdotetaan 444 milj. euroa, joka on 15 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Kulttuurin toimialan valtionavustuspolitiikkaa ja valtionosuusjärjestelmiä kehitetään aiempaa strategisemmiksi. Taide- ja taiteilijapolitiikan tavoitteita ja keinoja uudistetaan ja selkeytetään. Taide- ja kulttuuripalveluja kehitetään niin, että ne ovat entistä paremmin eri väestöryhmien saatavilla. Valmistellaan ja toimeenpannaan museoiden ja esittävän taiteen rahoitukseen liittyviä uudistuksia. Kulttuuriperintöaineistojen digitaalista saatavuutta ja pitkäaikaissäilytystä lisätään.

Liikuntatoimi

Liikuntatoimeen ehdotetaan 158 milj. euroa, joka on 15 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Toiminnan tavoitteena on koko väestön liikunnallisen elämäntavan edistäminen, osallisuuden kasvattaminen sekä väestön hyvinvoinnin ja terveyden lisääminen. Tuetaan kansalaistoimintaa, yhteiskuntavastuullista ja menestyvää huippu-urheilua, urheilijoiden opiskelu- ja valmentautumismahdollisuuksia sekä Olympiastadionin perusparrannushanketta ja Tampereen monitoimiareenan rakentamishanketta. Liikkuva opiskelu -ohjelmaan osoitetaan 2,8 milj. euroa ja se kattaa pääasiassa toisen asteen oppilaitokset.

Nuorisotyö

Nuorisotyöhön ehdotetaan 76 milj. euroa, joka on samalla tasolla kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Tavoitteena on tukea nuorten osallisuutta, toimijuutta ja elämänhallintaa. Edistetään nuorten vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa tukemalla nuorten kasvua, itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä sekä niihin liittyvää tietojen ja taitojen oppimista.

Rahapelitoiminnan tuotot

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan osuus rahapelitoiminnan voittovaroista arvioidaan olevan 542,6 milj. euroa ja lisäksi on tarkoitus käyttää 16,9 milj. euroa jakamattomia voittovaroja sekä 4,4 milj. euroa palautuneita käyttämättömiä veikkausvoittovaroja, jolloin rahapelitoiminnan voittovaroja on käytettävissä v. 2019 yhteensä 563,8 milj. euroa eli n. 6,7 milj. euroa vähemmän vuoden 2018 talousarvioon verrattuna. Voittovaroista käytetään vähintään 25 % urheilun ja liikuntakasvatukseen edistämiseen, 9 % nuorisotyön edistämiseen, 17,5 % tieteen edistämiseen ja 38,5 % taiteen edistämiseen. Tieteen menoista 21 % rahoitetaan rahapelitoiminnan tuotoilla ja taiteen, kulttuurin, liikuntatoimen ja nuorisotyön menoista yhteensä 67 %.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala (pääluokka 30)

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä n. 2,6 mrd. euroa, joka on n. 32 milj. euroa vähemmän vuoden 2018 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Talousarvioesitykseen sisältyy määrärahalisäyksiä maatalouden kannattavuustilanteen helpottamiseksi ja suomalaisen ruoantuotannon turvaamiseksi kasvukauden 2018 kuivuudesta johtuvien ongelmien helpottamiseksi. Hallinnonalan tulokertymäarvio vuodelle 2019 on n. 1,0 mrd. euroa, joka on n. 191 milj. euroa enemmän vuoden 2018 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Pääluokan määrärahoista hallinnon ja tutkimuksen osuus on 5 %, maaseudun kehittämisen osuus n. 17 %, maa- ja elintarviketalouden 69 %, luonnonvaratalouden 7 % sekä maanmittaustoiminnan ja tietovarantojen n. 2 %.

Hallinto ja tutkimus

Hallinnon ja tutkimuksen määrärahat vähenevät 3,2 milj. eurolla, mikä johtuu Hallinnolliset järjestelyt -momentin määrärahojen siirroista hallinnonalan virastojen toimintamomenteille ja kärkihankerahoituksen päättymisestä.

Maaseudun kehittäminen

Maaseudun kehittämisen määrärahat kasvavat 8,7 milj. eurolla 425 milj. euroon johtuen lähinnä maaseutuohjelman toimeenpanon etenemisestä. Tavoitteena on maaseutualueiden potentiaalinen hyödyntäminen sekä elinvoimaisuuden lisääminen kestäväällä tavalla. Maaseudun kehittämisen tavoitteita tuetaan muun muassa maaseudun yritystukien, tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä maaseudun neuvonnan avulla. Keskeisenä välineenä on Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020 (maaseutuohjelma) sekä työ, joka tehdään maaseutupolitiikan neuvostossa ja saaristoasiain neuvottelukunnassa.

Maa- ja elintarviketalous

Maa- ja elintarviketalouden määrärahat ovat 1,78 mrd. euroa vähentyen 14,3 milj. eurolla vuoden 2018 varsinaiseen talousarvioon verrattuna, mikä johtuu pääosin Maatilatalouden kehittämisrahastoon osoitetun hallituksen kärkihankerahoituksen poistumisesta talousarviosta. Luvun määrärahoihin parannetaan biotalouteen ja ruokaan perustuvien liike-toimintojen kilpailukykyistä kasvua, varmistetaan vastuullisella toiminnalla ihmisten, eläinten ja kasvien terveys, hyvinvointi ja turvallisuus.

Luonnonvaratalous

Määrärahat vähenevät 12,1 milj. eurolla vuoden 2018 varsinaiseen talousarvioon nähden, mikä aiheutuu pääosin kärkihankerahoituksen poistumisesta talousarviosta.

Luonnonvaratalouden, jonka muodostavat kala-, riista-, metsä- ja vesitalous sekä yleiset luonnonvara-asiat, tavoitteena on uusiutuvien luonnonvarojen kestävä hoito ja käyttö sekä niihin liittyvien riskien hallinta. Hallinnon toimilla luodaan edellytyksiä luonnonvarojen kestäväan käyttöön perustuvalla kilpailukykyiselle liiketoiminnalle, sovitetaan yhteen luonnonvarojen käytön ja suojelun tarpeet sekä luodaan hyvinvointia luonnon virkistyskäytön avulla.

Maanmittaus ja tietovarannot

Määrärahat vähenevät n. 10,9 milj. eurolla johtuen pääosin kärkihankerahoituksen poistumisesta talousarviosta. Kiinteistö- ja maastotietojärjestelmä turvaa osaltaan yksityisen maanomistuksen ja kansallisen vakuusjärjestelmän perustan sekä kiinteistöjä ja maastoa koskevan tiedon saatavuuden. Tietovarantojen avaamista jatketaan suunnitelmien mukaisesti.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala (pääluokka 31)

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle osoitetaan määrärahoja yhteensä 2,9 mrd. euroa, joka on 530 milj. euroa vähemmän verrattuna vuoden 2018 varsinaiseen talousarvioon. Vähennys aiheutuu pääasiassa perusväylänpidon määrärahatason ja arvonnlisäveromenojen laskusta. Pääluokan määrärahoista liikenneverkon ylläpidon ja kehittämisen osuus on 56 %, liikenteen viranomaispalvelujen 3 %, liikenteen tukemisen ja ostopalvelujen 7 %, viestintäpalvelujen ja -verkkojen 18 % ja sää-, meri- ja ilmastopalvelujen runsas 1 %. Lisäksi hallintoon ja toimialan yhteisiin menoihin käytetään n. 14 %.

Liikenneverkko

Liikenteen palvelutason ylläpidosta valtion liikenneväylillä sekä liikennejärjestelmän toimivuudesta yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa vastaavan Väyläviraston toimintamenoihin osoitetaan 50,8 milj. euroa. Perusväylänpidon menoiksi arvioidaan 1 088 milj. euroa, josta määräraharahoituksen osuus on 1 037 milj. euroa. Liikenneinvestointeihin ml. elinkaarihankkeet osoitetaan 451 milj. euroa. Vuonna 2019 ei aloiteta täysin uusia väylähankkeita. Yksityisteiden kunnossapitoon ja parantamiseen ehdotetaan 4 milj. euron lisäystä. Lisäksi tieliikenteen turvallisuustoiminnan edistämiseen kohdennetaan 2,8 milj. euroa ja pääradan suunnitteluun 1 milj. euroa.

Liikenteen viranomaispalvelut

Liikennejärjestelmän turvallisuuteen, tietovarantoihin, toimintavarmuuteen ja markkinoihin liittyvistä liikenteen viranomaispalveluista vastaa Liikenne- ja viestintävirasto. Liikenteen ja viestinnän viranomaispalvelujen menoiksi arvioidaan 189 milj. euroa, josta 112 milj. euroa rahoitetaan maksutuloilla ja 77 milj. euroa talousarviomäärärahalla.

Liikenteen tukeminen ja ostopalvelut

Liikenteen tukemiseen ja ostopalveluihin osoitetaan 208 milj. euroa, josta merenkulun ja muun vesiliikenteen edistämiseen osoitetaan 96 milj. euroa, joukkoliikenteen palvelujen ostoihin ja kehittämiseen 88,8 milj. euroa sekä saariston yhteysalusliikennepalvelujen ylläpitoon, ostoihin ja ostosopimuksiin 18 milj. euroa.

Viestintäpalvelut ja -verkot sekä viestinnän tukeminen

Viestintäverkkojen osalta panostetaan siihen, että uusien digitaalisten ja automaatiota hyödyntävien palveluiden tarvitsemien langattomien ja kiinteiden viestintäyhteyksien tarjonta sekä huippunopean laajakaistan kaupallinen saataavuus paranevat.

Hallinnonalalla toteutetaan virastouudistus, jossa Liikenteen turvallisuusvirasto ja Viestintävirasto yhdistetään uudeksi Liikenne- ja viestintävirastoksi. Uuteen virastoon siirretään lisäksi Liikenneviraston eräät viranomaistehtävät. Nykyinen Liikennevirasto jatkaa Väylävirastona, joka keskittyy väyläverkon kehittämiseen, suunnitteluun ja kunnossapitoon. Liikennevirastossa nyt hoidettavat liikenteenohjaus- ja hallintapalvelut yhtiötetään valtion omistamaan erityistehtävayhtiöön. Tehtävien muutoksia koskevat lait tulevat voimaan 1.1.2019.

Valtakunnallista haja-asutusalueiden laajakaistahanketta toteutetaan aiemmilta vuosilta siirtyneillä määrärahoilla. Valtion televisio- ja radorahastoon siirretään Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi 519,1 milj. euroa.

Sää-, meri- ja ilmastopalvelut

Ilmatieteen laitoksen menoiksi arvioidaan 68,7 milj. euroa, josta 25,8 milj. euroa rahoitetaan tuloilla ja 43,0 milj. euroa talousarviomäärärahalta.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala (pääluokka 32)

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 2,5 mrd. euroa, joka on 290 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokan määrärahoista hallinnon osuus on 10 %, elinkeino- ja innovaatiopolitiikan 30 %, työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikan 16 %, yritysten toimintaympäristön, markkinoiden sääntelyn ja työelämän 3 %, alueiden kehittämisen ja rakennerahastopolitiikan 17 %, energiapolitiikan 15 % ja kotouttamisen 9 %.

Hallinto

Hallinnon määrärahoiksi ehdotetaan 258,4 milj. euroa, joka on 16,1 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys johtuu matkailun kärkihankerahoituksen päättymisestä yritysten kansainvälistymisen valtionavustuksessa sekä momenttisiirroista.

Elinkeino- ja innovaatiopolitiikka

Elinkeino- ja innovaatiopolitiikan määrärahoiksi ehdotetaan 768,8 milj. euroa, joka on 99,7 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys johtuu pääosin viennin jälleenrahoituslainojen ennaaikaisesta takaisinmaksusta, cleantech- ja biotalouden kärkihankerahoituksen päättymisestä sekä Finnvera Oyj:n luotto- ja takaustappiokorvausten määrän tarkentumisesta.

Business Finlandin avustusvaltuudeksi ehdotetaan 344,4 milj. euroa, joka on 73,9 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Lisäyksellä vahvistetaan Business Finlandin mahdollisuuksia tukea erityisesti yritysten ja muiden tutkimusorganisaatioiden yhteistyönä tehtävää soveltavaa tutkimusta. Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenoihin ehdotetaan lisäystä 13,4 milj. euroa, josta 8 milj. euroa kohdennetaan kansainvälistymisen, viennin ja investointien edistämiseen.

Geologian tutkimuskeskukselle ehdotetaan lisäystä 1 milj. euroa akkuminaalivarantojen ja -potentiaalinvahvistamiseen kotimaisen akkuklusterin vahvistamiseksi. Teknologian tutkimuskeskus VTT:n avustusta ehdotetaan korotettavaksi strategisen tutkimuksen vahvistamiseen sekä VTT:n vastuulla olevan FiR1-tutkimusreaktorin käytöstäpoiston kustannuksiin ja Otakaari 3:n kuumakammio-tilojen ennallistamiseen yhteensä 17,4 milj. eurolla.

Finnvera Oyj:n korkotuet ja tappiokorvaukset laskevat hyvästä taloussuhdanteesta ja v. 2018 tehdyn tappiotakaussitoumuksen muutoksesta johtuen. Luotto- ja tappiokorvausten määrää ehdotetaan vähennettävän 25,4 milj. euroa.

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikan määrärahoiksi ehdotetaan 415,9 milj. euroa, joka on 74,3 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Muutos aiheutuu pääosin julkisten työvoima- ja yrittäjäpalvelujen määrärahojen vähentymisestä.

Julkisten työvoima- ja yrittäjäpalvelujen määrärahaksi ehdotetaan 244,1 milj. euroa, jossa on 83 milj. euroa vähennystä edelliseen vuoteen verrattuna. Vähennyksestä 50 milj. euroa liittyy aikaisemmilta vuosilta siirtyneisiin suuriin määrärahaeriin. Työvoima- ja yrittäjäpalvelujen määrärahaa vähentävät myös toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformiin liittyvä 31 milj. euron siirto opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokkaan sekä 20 milj. euron vähennys julkisen talouden välittömiin sopeutustoimiin. Muun muassa yhdistyksille ja säätiöille maksettavan palkkatuen enimmäishenkilömäärää ehdotetaan korotettavaksi 3 000:sta 4 000:een.

Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenoihin ehdotetaan lisäystä 10,3 milj. euroa aktiivisen työnhaun tukeen ja työnhakijoiden palvelujen parantamiseen.

Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä

Yritysten toimintaympäristön, markkinoiden sääntelyn ja työelämän määrärahoiksi ehdotetaan 79,5 milj. euroa, joka on 1,2 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Muutoksesta 3,7 milj. euroa johtuu määrärahasiirrosta maistraateista Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenoihin, kun kuluttajaneuvonta siirtyy vuoden 2019 alusta viraston tehtäväksi. Toisaalta korvaukset talous- ja velkaneuvonnasta 4,7 milj. euroa siirretään oikeusministeriön pääluokkaan, oikeusaputoimistojen yhteiseen.

Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka

Alueiden kehittämisen ja rakennerahastopolitiikan määrärahoiksi ehdotetaan 419,1 milj. euroa, joka on 27 milj. enemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys johtuu pääosin EU:n rakennerahastojen vuoden 2020 myöntämisvaltuuden ja sitä vastaavan 25,3 milj. euron määrärahan aikaistamisesta vuodelle 2019. Aikaistamisesta johtuen myöntämisvaltuudeksi ehdotetaan 668,8 milj. euroa, jossa on 286,9 milj. euroa lisäystä edelliseen vuoteen verrattuna.

Alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistämiseen ehdotetaan lisäystä 3 milj. euroa, joka kohdennetaan nopeasti toteutettaviin alueellisten seutukaupunkien osaavan työvoiman saatavuutta tukeviin hankkeisiin. Alueelliseen kuljetustukeen ehdotetaan 6 milj. euroa, mikä on 1 milj. euroa enemmän kuin vuodelle 2018 budjetoitu.

Energiapolitiikka

Energiapolitiikan määrärahoiksi ehdotetaan 366,8 milj. euroa, joka on 105,7 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu pääosin uusiutuvan energian tuotantotuen sähkön markkinahintaennusteen ja päästöoikeuden hintaennusteen muutoksista sekä tuulivoimakiintiön laskemisesta. Lisäksi uusiutuvan energian ja uuden energiateknologian investointituen kärkihankerahoitus päättyy. Energiatuen myöntämisvaltuudeksi ehdotetaan 80 milj. euroa, mikä on 25 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Valtuuden kasvu perustuu kansalliseen energia- ja ilmastostrategiaan.

Kotouttaminen

Kotouttamisen määrärahoiksi ehdotetaan 223,7 milj. euroa, joka on 20,5 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys johtuu oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden määrän muutoksesta.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala (pääluokka 33)

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 15 mrd. euroa, joka on lähes sama määrä kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Suurimmat määrärahalisäykset aiheutuvat tarvearvioiden muutoksista sairausvakuutuksessa, asumistuessa ja eläkkeissä. Määrärahatarve pienenee työttömyysturvassa n. 296 milj. euroa työllisyyden nousun johdosta. Valinnanvapauskokeiluihin ja kärkihankkeisiin osoitetut määrärahat supistuvat n. 150 milj. eurolla. Niiden toteutus ja loppuunsaattaminen kuitenkin jatkuvat edellisiltä vuosilta siirtyvillä määrärahoilla.

Eriarvoisuuden ehkäisemiseksi korotetaan vähimmäismääräisiä päivärahoja ja takuueläkettä. Korotuksiin on varattu 30 milj. euroa. Lisäksi vähimmäismääräisen sairauspäivärahan 55 päivän omavastuun poistolla turvattaisiin kaikille sairauspäiväraha vähintään minimitasoisena. Ehdotuksen kustannusvaikutus valtiolle on 4,4 milj. euroa.

Hallinnonalan määrärahoista käytetään eläkemenoihin 31 %, perhe- ja asumiskustannusten tasaukseen sekä perustoimeentulotukeen 29 %, työttömyysturvaan 16 %, sairausvakuutukseen 16 %, avustuksiin terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen 2 %. Muihin pääluokan lukuihin käytetään kuhunkin n. 1 % pääluokan määrärahoista.

Osana terveysalan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kehittämistä ehdotetaan uuden sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen käyttöä hallinnoivan lupaviranomaisen perustamiseen 3,3 milj. euron määrärahaa. Uuden lääkealan kehittämisskeskuksen perustamiseen ehdotetaan 1,5 milj. euroa.

Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

Perhe- ja asumiskustannusten tasaukseen, perustoimeentulotukeen ja eräisiin palveluihin ehdotetaan määrärahoja 4,4 mrd. euroa, joka on 57 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu pääasiassa työttömyysturvan aktiivimallin ja perustoimeentulotuen toimeenpanosta Kelalle aiheutuvista pysyvistä toimintakuluista sekä opiskelijoiden keskimääräisen asumistuen arvioitua korkeammasta tasosta.

Adoptio- ja monikkoperheiden asemaa parannetaan ja asumisperusteiseen sosiaaliturvaan ehdotetaan muutoksia. Ulkomailta adoptoitvien perheiden adoptiotuen tarkistamiseen ehdotetaan 0,3 milj. euroa. Monikkoperheiden isille myönnetään isyyserä pidennettynä. Lapsesta yksin huolehtivalle äidille myönnetään oikeus isyyserää vastaaviin vanhempainpäivärahapäiviin ja adoptiovanhemman vanhempainrahakautta pidennetään. Suomeen tulevan työntekijän työskentelyn vähimmäiskesto koskeva 4 kuukauden minimivaatimus ehdotetaan poistettavaksi ja ulkomaalaisten opiskelijoiden oikeutta kuulua asumisperusteiseen sosiaaliturvaan helpotetaan. Toisaalta ulkomailta työskentelevien tai asuvien henkilöiden oikeutta kuulua Suomen sosiaaliturvaan tiukennetaan.

Työllisyyden edistäminen

Työttömyysturvaan ehdotetaan määrärahoja 2,37 mrd. euroa, joka on 296 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu pääasiassa työttömyysasteen alenemisesta. Palkkatuetun työn rahoittamista työttömyysetuusmäärärahoista ja työllisyysmäärärahoista ehdotetaan jatkettavaksi myös v. 2019.

Vaikeassa asemassa olevien nuorten opiskelun ja työllistymisen tukemiseksi lievennetään nuorten ammatillisen kuntoutuksen kriteereitä ja ammatillisessa kuntoutuksessa oleville nuorille maksetaan kuntoutusraha osallistumistulona koko kuntoutuspäätöksen ajalta. Lainsäädäntömuutos lisää valtion kustannuksia 3,6 milj. euroa v. 2019.

Yrittäjien perheenjäsenten ansioperusteisen työttömyysturva-oikeuden toteutumisen edistämiseksi ehdotetaan yrittäjän ei-omistavan perheenjäsenen aseman muuttamista yrittäjästä palkansaajaksi. Ei-omistavan perheenjäsenen työssäoloehdoksi säädetään 12 kuukautta, lisäksi säädetään 12 kuukauden tarkastelujaksosta, jonka aikana yrittäjän perheenjäsenellä ei ole saanut olla omistusta tai määräysvaltaa yrityksessä.

Lyhytkestaisen työn vastaanottamisen edistämiseksi työttömyysetuuden sovittelussa siirrytään nykyisestä tulon ansainta-ajankohdan mukaisesta sovittelusta tulon maksatusajankohdan mukaiseen sovitteluun. Muilta osin etuuden so-

vittelua koskevat säännökset pysyvät ennallaan. Tähän työn vastaanottamisen kannustimien parantamiseen ehdotetaan 20 milj. euroa.

Sosiaalivakuutusmaksut

Sosiaalivakuutusmaksut, % palkasta

	2016	2017	2018	2019
Työnantajat:				
<i>Sairausvakuutus</i>				
Kaikki työnantajat	2,12	1,08	0,86	0,77
<i>Työttömyysvakuutus¹⁾</i>				
alempi maksu	1,00	0,80	0,65	0,50
ylempi maksu	3,90	3,30	2,60	2,05
<i>Työeläkevakuutus²⁾</i>				
Työnantajien keskimääräinen TyEL-maksu	18,00	17,95	17,75	17,35
Vakuutetut:				
<i>Sairausvakuutus</i>				
<i>Sairaushoitovakuutus</i>				
— <i>Sairaanhoitomaksu</i>				
Etuudensaajat (Eläke- ja etuustulot)	1,47	1,45	1,53	1,61
Palkansaajat ja yrittäjät	1,30	0,00	0,00	0,00
<i>Työtulovakuutus</i>				
— <i>Päivärahamaksu</i>				
Palkansaajat	0,82	1,58	1,53	1,54
alle 14 251 euron vuosituloista		0,00	0,00	0,00
Yrittäjät	0,95	1,64	1,70	1,77
alle 14 251 euron vuosituloista		0,06	0,17	0,23
<i>Työttömyysvakuutus</i>	1,15	1,60	1,90	1,50
<i>Työeläkevakuutus, alle 53-vuotiaat</i>	5,70	6,15	6,35	6,75
53 vuotta täyttäneet	7,20	7,65	7,85	8,25
Yrittäjät ja maatalousyrittäjät:				
<i>Työeläkevakuutus, alle 53-vuotiaat</i>	23,6	24,1	24,1	24,1
53 vuotta täyttäneet	25,1	25,6	25,6	25,6

¹⁾ Työnantajan alempaa maksua maksetaan palkkasumman tiettyyn rajaan saakka. Vuonna 2018 raja on 2 083 500 euroa ja v. 2019 2 086 500 euroa. Sen ylittävältä palkkasumman osalta maksetaan ylempää maksua.

²⁾ Työeläkemaksuissa on huomioitu tilapäinen 0,4 prosenttiyksikön suuruinen alennus vuonna 2016, joka on kohdennettu sekä työntekijöille että pienille työnantajille.

Sairausvakuutus

Sairausvakuutuksen rahoitukseen ehdotetaan määrärahoja 2,43 mrd. euroa, joka on 306 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu pääosin kilpailukykysovimuksen vaikutuksista. Työnanta-

jan sosiaaliturvamaksun alentaminen lisää määrärahan tarvetta 165 milj. euroa vuoden 2018 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Eriarvoisuuden vähentämiseksi ja ensisijaisen etuuden painottamiseksi ehdotetaan vähimmäismääraisten sairaus- ja vanhempainpäivärahojen, kuntoutusrahan ja erityishoitorahan korottamista työmarkkinatukea vastaavalle tasolle. Päivärahat nousisivat 80,50 euroa kuukaudessa ja sen kustannusvaikutus valtiolle on n. 18,9 milj. euroa, jossa on huomioitu 1,5 milj. euron vähennys perustoimeentulotukimenoihin. Sairauspäivärahan 55 päivän omavastuu ehdotetaan poistettavaksi ja sairauspäiväraha maksettavaksi kaikille vähintään vähimmäismääräisenä. Ehdotus lisää valtion menoja 4,4 milj. euroa 2019. Lääkekorvausten vuosiomavastuurajaa ehdotetaan alennettavaksi n. 40 eurolla, jonka vaikutus valtionosuuteen on 5 milj. euroa. Sairausvakuutuskorvauksen maksamista julkisissa tiloissa annettuun yksityiseen hoitoon ehdotetaan jatkettavaksi vuoden 2021 loppuun saakka.

Eläkkeet

Eläkkeisiin ehdotetaan 4,6 mrd. euroa määrärahoja. Takuueläkkeen korottamiseen ehdotetaan 10 milj. euroa, minkä johdosta takuueläkkeet nousisivat n. 9 eurolla kuukaudessa. Myös eläketukea, nuorten kuntoutusrahaa sekä ammatillisen kuntoutuksen vähimmäismääräistä päivärahaa korotetaan vastaavasti. Takuueläkkeen korotuksen arvioidaan vähentävän perustoimeentulotukimenoja n. 0,7 milj. eurolla. Eläketuen piiriä ehdotetaan laajennettavan koskemaan uusia ikäluokkia. Eläketukea voisi niin halutessaan saada 60 vuotta täyttänyt ja viisi vuotta työttömänä ollut henkilö. Eläketukeen ehdotetaan ensi vuodelle nettona n. 3 milj. euron määrärahaa. Maatalousyrittäjien eläkevakuutusmaksujen viivästyskoron väliaikaista alentamista ehdotetaan jatkettavan myös vuosille 2019 ja 2020.

Indeksimuutokset ja palkkakerroin

KEL- ja KHI-sidonnaisten etuuksien, pois lukien toimeentulotuki, indeksikorotukset jätetään tekemättä v. 2019 hallituksen aiemman päätöksen mukaisesti.

	2016	2017	2018	2019
Työeläkeindeksi	2 519	2 534	2 548	2 582
KEL-indeksi	1 631	1 617	1 617	1 617
KHI-indeksi, %	0,4	0,7	1,1	1,4
Palkkakerroin	1,373	1,389	1,391	1,414

Veteraanit

Veteraanien tukemiseen ehdotetaan 219 milj. euroa, joka on 28 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatason nousu aiheutuu lainsäädäntöuudistuksesta, jolla rintamaveteraaneille kohdennetaan samat kotiin vietävät palvelut kuin sotainvalideille 1.11.2019 lukien. Määrärahoista 85,4 milj. euroa kohdentuu sotilasvammakorvauksiin, 38,0 milj. euroa sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, 9,5 milj. euroa rintamalisiin ja 78 milj. euroa rintamaveteraanien kuntoutukseen ja kotiin vietäviin palveluihin. Sotilasinvalidien puolisoitten kuntoutukseen, eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutukseen ja rintama-avustukseen erälle ulkomaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille ehdotetaan yhteensä 6,6 milj. euroa sekä valtion korvaukseksi sodista kärsineiden huoltoon 1,3 milj. euroa.

Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto

Kuntien järjestämään sosiaali- ja terveydenhuoltoon ehdotetaan ministeriön pääluokassa määrärahoja 200 milj. euroa, joka on 94 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu pääosin valinnanvapauspiloteille ehdotetun määrärahan supistumisesta 100 milj. eurolla.

Turvakotipaikkojen lisäämiseksi toiminnan rahoitukseen ehdotetaan yhteensä 19,6 milj. euron määrärahaa, joka on 2,0 milj. euroa enemmän vuoden 2018 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Päihteitä käyttävien äitien hoitoon ehdotettu 3 milj. euron määräraha säilyy vuoden 2018 tasossa. Valtion rahoituksen lääkäri- ja lääkintähelikopteritoimintaan ehdotetaan olevan edellisvuoden tasolla eli 29 milj. euroa. Rikosasioiden sovittelun määrärahaan ehdotetaan 0,15 milj. euron korotusta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutoksen valmisteluun ja tukeen kohdennettava rahoitus on vuodesta 2017 alkaen keskitetty valtiovarainministeriön pääluokan yhteiselle momentille 28.70.05. Vuodelle 2019 momentin määräraha on 211 milj. euroa.

Valtion rahoitukseen terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen ehdotetaan 21 milj. euroa ja valtion korvaukseen terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkäriskoulutukseen 96 milj. euroa, joka on 1,3 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Koulutuskorvausmäärärahassa on huomioitu mm. 1,3 milj. euroa erikoissosiaalityöntekijöiden koulutukseen.

Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseksi hyvin toimivien yhdenvertaisten palvelujen turvaamiseksi ehdotetaan, että vuodesta 2021 lähtien Kela toimisi korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelujen järjestäjänä ja YTHS palveluiden tuottajana. Uudistuksen valmisteluun YTHS:lle ehdotetaan yhteensä 3,0 milj. euroa ja KELA:lle 0,9 milj. euroa vuosille 2019 ja 2020.

Valinnanvapauspiloteille vuoden 2018 lisätalousarviossa myönnettyä valtuutta ehdotetaan voitavan käyttää edelleen siltä osin kuin valtuutta on vuodelta 2018 jäänyt käyttämättä.

Kuntataloutta, valtionapuja kunnille sekä valtion toimenpiteiden vaikutusta kuntatalouteen käsitellään tarkemmin yleisperustelujen luvussa 8.

Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Terveyden ja toimintakyvyn edistämiseksi ehdotetaan 35 milj. euroa. Määräraha säilyy lähes samassa tasossa kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa.

Kansallista rokotusohjelmaa kehitetään laajentamalla lasten influenssarokotuksia. Laajennukseen kohdennetaan 1 milj. euroa.

Lomitustoiminta ja sijaisapu

Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminnan menot alenevat 8 milj. euroa edellisvuoden tasosta ja ovat 155 milj. euroa. Lasku johtuu tarvearvion muutoksesta. Maatalousyrittäjien jaksamista tukevalle Välitä viljelijästä -hankkeelle ehdotetaan 3 milj. euron määrärahaa.

Virastot ja laitokset

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan virastojen ja laitosten toimintamomentteille ehdotetaan yhteensä 189 milj. euroa. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen käyttöä hallinnoiva lupaviranomainen aloittaa toimintansa v. 2019. Kertaluonteisiin investointeihin ja toimintaan on ensimmäiselle vuodelle lupaviranomaiselle osoitettu 3,3 milj. euroa. Kansallisen lääkekehityskeskusten perustamisen valmisteluun on osoitettu 1,5 milj. euroa.

Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

Avustuksiin yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen ehdotetaan n. 362 milj. euron määrärahaa. Määrärahan kasvu 3,9 milj. eurolla aiheutuu tarkentuneesta tuottoarviosta ja muiden Veikkaus Oy:n tuotolla rahoitettavien momenttien määrärahatarpeen laskusta.

Ympäristöministeriön hallinnonala (pääluokka 35)

Ympäristöministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 199 milj. euroa, joka on 15 milj. euroa enemmän kuin v. 2018. Pääluokan määrärahoista ympäristöhallinnon toimintamenojen osuus on 29 %, ympäristön ja luonnonsuojelun 59 % sekä yhdyskuntien, rakentamisen ja asumisen 12 %. Edellä mainittujen määrärahojen lisäksi menoja rahoitetaan Valtion asuntorahastosta ja Öljysuojarahastosta, jotka ovat valtion talousarvion ulkopuolisia rahastoja.

Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toimeenpano sekä Natura 2000 -verkoston ja aiemmin päätettyjen luonnonsuojeluohjelmien toteutus jatkuu. Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin ehdotetaan ympäristöministeriön pääluokassa kaikkiaan n. 32 milj. euroa.

Itämeren ja sisävesien tilan parantaminen jatkuu tukemalla vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden toimeenpanoa kansainvälisesti ja kansallisesti eri hallinnonalojen, yksityisen sektorin ja järjestöjen yhteistyönä, jossa tavoitteena on suojelutoimien mahdollisimman hyvä vaikuttavuus ja kustannustehokkuus. Uuden vesiensuojelun tehostamisohjelman toteuttamiseen varataan 15 milj. euroa.

Arktisen neuvoston Suomen puheenjohtajuuskausi on ympäristöpolitiikan vaikuttavuuden kannalta merkittävää. Niivalassa sijaitsevan Hituran kaivoksen sulkemisen II-vaiheeseen varataan 16,3 milj. euroa.

Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Valtion tukeman vuokra-asuntotuotannon lisäämiseksi Helsingin seudun MAL-sopimuskunnille voidaan myöntää määrärahoja käynnistysavustuksia yhteensä enintään 20 milj. euroa. MAL-sopimusalueilla asuntotuotantoa edistetään lisäksi kunnallistekniikan rakentamisen avustuksilla, joita myönnetään enintään 15 milj. euroa. Korkotukivaltuuksia valtion tukemaan sosiaaliseen asuntotuotantoon kohdennetaan 1 410 milj. euroa sekä takauslainavaltuuksia 285 milj. euroa ja asunto-osakeyhtiöiden perusparansuvelainojen valtiontakauksia 100 milj. euroa. Valtaosa valtion tukemasta asuntotuotannosta kohdistetaan suurimpiin kasvukeskuksiin, erityisesti Helsingin seudulle. Valtion asuntorahaston varoja käytetään n. 180 milj. euroa asuntotoimen avustusten ja korkotukien maksamiseen. Lisäksi A-Kruunu Oy:n pääomittamiseen saa käyttää 50 milj. euroa Valtion asuntorahaston varoja. Valtion asuntorahastosta tuloutetaan talousarvioon 5,25 milj. euroa.

Erityisryhmien asuntojen rakentamista ja korjaamista tuetaan korkotukilainoituksen lisäksi 110 milj. euron investointiavustuksilla. Avustukset kohdennetaan ensisijaisesti heikoimpien ryhmien asuntotuotannon edistämiseen. Korjausavustuksiin on varattu yhteensä 35,5 milj. euroa, josta 20 milj. euroa tulee valtion asuntorahaston varoista ja joka suunnataan pääosin hissien jälkiasennusten sekä vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausten tukemiseen.

Määrärahat taloudellisen laadun mukaan

Määrärahat taloudellisen laadun mukaan vuosina 2017—2019¹⁾

Tunnus	Menolaji	v. 2017	v. 2018	v. 2019	Muutos 2018—2019	
		tilinpäätös	varsinainen	esitys	milj. €	%
		milj. €	talousarvio	milj. €	milj. €	
01-14	Toimintamenot	6 429	6 593	6 744	151	2
15-17	Eläkkeet	4 598	4 697	4 792	95	2
18-19	Puolustusmateriaalin hankkiminen	504	483	773	290	60
20-28	Muut kulutusmenot	2 128	2 249	1 782	-467	-21
29	Arvonlisäveromenot	1 144	1 283	1 161	-122	-9

01-29	Kulutusmenot	14 803	15 304	15 251	-53	-0
30-39	Valtionavut kunnille ja kuntayhtymille ym.	11 078	11 175	10 947	-228	-2
40-49	Valtionavut elinkeinoelämälle	3 673	3 640	3 502	-138	-4
50-59	Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille	13 049	13 219	12 928	-291	-2
60	Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin ja kansaneläkelaitokselle	6 317	6 555	6 878	323	5
61-65	EU:n rakennerahasto-osuudet, muiden EU:n rahastojen rahoitusosuudet, vastaavat valtion rahoitusosuudet ja muut siirrot kotimaahan	904	1 016	1 028	12	1
66-69	Siirrot EU:lle ja ulkomaille	2 566	2 583	2 790	207	8
30-69	Siirtomenot	37 587	38 188	38 072	-116	-0
70-73	Kaluston hankinta	25	24	14	-11	-44
74-75	Talonrakennukset	62	25	21	-4	-16
76	Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt	18	35	35	0	0
77-79	Maa- ja vesirakennukset	470	460	416	-44	-10
70-79	<i>Reaalisijoitukset</i>	574	544	486	-58	-11
80-86	Valtion varoista myönnettävät lainat	235	262	140	-122	-47
87-89	Muut finanssisijoitukset	466	223	180	-44	-20
80-89	<i>Lainat ja muut finanssisijoitukset</i>	701	485	320	-166	-34
70-89	Sijoitusmenot	1 275	1 029	805	-224	-22
90-92	Valtionvelan korot	1 325	1 221	1 170	-51	-4
93-94	Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta ²⁾	0	0	0	0	—
95-99	Muut ja erittelemättömät menot	52	71	48	-23	-32
90-99	Muut menot	1 377	1 292	1 218	-74	-6
	Yhteensä	55 042	55 814	55 347	-467	-1

¹⁾ Menot on koottu taloudellisen laadun mukaisesti ryhmiin momentin numerotunnuksen perusteella. Jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

²⁾ Velanhallinnan menot otetaan huomioon momentilla Nettolainanotto ja velanhallinta (15.03.01), mikäli talousarvio on alijäämäinen.

5.3. Tiede-, teknologia- ja innovaatiopolitiikka

Tiede- ja innovaatiopolitiikan päätavoitteet ovat tutkimus- ja kehittämistoiminnan (t&k) laadun ja vaikuttavuuden parantaminen, julkisen tutkimuksen rakenteellinen ja toiminnallinen uudistaminen, globaalisti menestyvien innovaatioiden luominen sekä elinkeinorakenteen monipuolistaminen. Tätä kautta tuottavuus paranee, korkean lisäarvon työpaiikat lisääntyvät ja kansainvälinen kilpailukyky vahvistuu.

Politiikkatoimia ohjaavat hallitusohjelma ja sen kärkihankkeet (v. 2015—2019) sekä tutkimus- ja innovaationeuvoston *Visio ja tiekartta vuoteen 2030* (julk. v. 2017) ja politiikkalinjaus vuosille 2015—2020. Rahoitusta kohdennetaan eritoten tärkeimpiin, talouden uudistumista ja kasvua tukeviin kohteisiin.

Neuvoston visio määrittelee yleistasolla tiede- ja innovaatiopolitiikan kehittämistoimet. Vision neljä pääteemaa ovat: osaamisohjan varmistaminen; uudistumista tukevat strategiset valinnat; osaamisalustojen ja kasvukosysteemien ke-

hittäminen; kansainvälisyys laadun ja vaikuttavuuden edellytyksenä. Suomen on määrä olla v. 2030 mennessä maailman vetovoimaisin kokeilu- ja innovaatioympäristö. T&k-intensiteettitavoite (t&k-menot/bkt) on 4 %.

Yksityisen ja julkisen sektorin t&k-menot kääntyivät lievään kasvuun v. 2017, mutta t&k-intensiteetti laski 2,70 prosenttiin. Vuonna 2018 sen arvioidaan olevan 2,65 %. Lähivuosina t&k-intensiteetti pysynee 2,6 prosentissa.

Valtion t&k-rahoituksen suhde bruttokansantuotteeseen oli vielä v. 2015 lähes yhdessä prosentissa, mutta se laski 0,80 prosenttiin v. 2018. Valtion t&k-rahoitus nousee selvästi v. 2019, mutta intensiteetti pysyy ennallaan.

OECD:n arviointi Suomen innovaatiojärjestelmästä julkaistiin kesällä 2017. Raportti osaltaan ohjaa tiede- ja innovaatiopolitiikan lähivuosien kehittämistä. Arvioinnin viitoittamana pyritään mm. vahvistamaan julkisten tutkimusorganisaatioiden ja elinkeinoelämän yhteistyötä, edistämään tutkimustulosten laajaa hyödyntämistä ja lisäämään rahoitusta soveltavassa tutkimuksessa, tuotekehityksessä ja innovaatiotoiminnassa.

Tekes ja Finpro yhdistyivät 1.1.2018 Business Finland -organisaatioksi (BF). Sen perustaminen vastaa OECD-arvioinnissakin esitettyyn tarpeeseen edistää yritysten kilpailukykyä ja vientiä osaamisen ja innovaatioiden keinoin. Suomi voi kilpailla globaalisti ja olla houkutteleva kumppani, kun t&k on laadukasta ja innovaatiotoiminta kiinnostavaa, kokonaan uutta liiketoimintaa avaavaa.

BF:lla on v. 2018—2019 käytettävissään 60 milj. euroa kasvumoottoriekosysteemien pääomainoitukseen. Kasvumoottorit ovat yli miljardin euron liiketoimintaan tähtäviä yhteistyöverkostoja. Ne toteutetaan yritysvetoisella elinkeinoelämän, t&k-organisaatioiden ja julkisten toimijoiden kumppanuusmallilla, jolla haetaan ratkaisuja globaaleihin haasteisiin ja luodaan uusia kasvualoja Suomeen.

Suomen Akatemialle on osoitettu 50 milj. euroa v. 2018—2019 yliopistoille ja tutkimuslaitoksille kohdennetun lippulaivaohjelman toteuttamiseen. Tavoitteena on koota korkeatasoista osaamista globaalisti kilpailukykyisiksi tutkimuskeskittymiksi, jotka myös vahvistavat talouskasvua ja laajemmin t&k:n yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Kaksi ensimmäistä rahoitettua lippulaivaa keskittyvät langattomien verkkoteknologioiden kehittämiseen sekä biotalouden tulevaisuuden ratkaisuihin ja materiaalitutkimukseen. Suomen Akatemian valtuuksia korotetaan 25 milj. eurolla nuorten tutkijoiden tukemiseksi ja t&k-toiminnan laadun ja uudistumisen parantamiseksi.

Tutkimusinfrastruktuurien tiekartta (v. 2014—2020) on päivitetty v. 2018 valmistuneen arvioinnin pohjalta. Akatemiaan kuuluva strategisen tutkimuksen neuvosto (STN) jatkaa rahoitusta tähtäimenä tuottaa ratkaisuja yhteiskunnan haasteisiin, uudistaa elinkeinoelämää sekä kehittää työelämää ja julkista sektoria.

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulujen neuvotteluissa on sovittu v. 2020 asti korkeakoulujen yhteiset tavoitteet, korkeakoulukohtaiset toimet, vahvuusalat, tutkintotavoitteet ja määrärahat. Korkeakoulujen rahoitusmallit uudistettiin v. 2017 tavoitteena vahvistaa toiminnan tuloksellisuutta, laatua ja vaikuttavuutta. Malleja tarkistetaan v. 2019. Tampereen teknillinen yliopisto ja Tampereen yliopisto yhdistyvät Tampereen yliopisto -nimiseksi säätiöyliopistoksi 1.1.2019. Korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten välisen yhteistyön ja työnjaon kehittämistä jatketaan v. 2017 valmistuneen arvioinnin pohjalta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteuttaa korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälistämislinjauksia (v. 2017—2025). Suomen Akademia noudattaa kansainvälisen yhteistyön laadun, vaikuttavuuden ja uudistumisen linjauksia (v. 2017—2021). Linjaukset palvelevat myös valtioneuvoston yhteistä Talent Boost -ohjelmaa, jonka tavoitteena on mm. houkutella kansainvälisiä osaajia Suomeen.

Team Finland -toimijaverkoston ja palvelumallien kehittämistä jatketaan viennin edistämiseksi, pk-yritysten kansainvälistämiseksi ja ulkomaisten investointien houkuttelemiseksi. Suomalaisen osaamisen näkyvyyttä lisätään mm. Team Finland Knowledge -verkostolla, jonka puitteissa maailmalle lähetetään kuusi korkeakoulu- ja tiedeasiantuntijaa v. 2019 mennessä. Koulutusvientä on vauhditettu esteitä purkamalla ja Education Finland -kasvuohjelmalla. Suo-

men saamaa osuutta EU:n t&k-rahoituksesta pyritään edelleen nostamaan, vaikka se onkin suurempi kuin suhteellinen EU-maksusuutemme.

Vuosina 2015—2019 siirretään yliopistojen valtionrahoituksesta asteittain 50 milj. euroa Suomen Akatemian kautta jaettavaksi, tavoitteena tukea yliopistojen profiloitumista strategioidensa mukaisesti. Tehdyn arvioinnin mukaan tämä rahoitus on edistänyt yliopistojen strategioiden jalkautusta ja seurantaan, vahvistanut johdon päätöksentekoa sekä vauhdittanut muutosta yliopistoissa.

BF-uudistuksen myötä otetaan käyttöön uusia palveluita, jotka lähentävät osaamisen tarjoajia ja hyödyntäjiä ja lisäävät tutkimustiedon ja osaamisen kaupallista hyödyntämistä. BF jatkaa mm. Innovaatioseteli-instrumenttia ja Tutkimuksesta liiketoimintaa -rahoitusta, tavoitteena tukea uuden tiedon ja osaamisen käyttöönottoa yrityksissä. Muovien kierrätystä ja korvaavien vaihtoehtojen kehittämistä vauhditetaan osana tulevaa kiertotalouden ohjelmaa.

Kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen lisäämiseksi perustettiin v. 2018 verkostomainen osaamiskeskus KEINO. Tavoitteena on parantaa julkisten hankintojen ja palvelujen vaikuttavuutta ja laatua eritoten kestäväää kehitystä ja kiertotaloutta edistävällä tavalla sekä luoda markkinoita uusille tuotteille.

Elinkeinoelämän monipuolistumista ja start-up kulttuuria vahvistetaan kanavoimalla markkinoille julkista pääomarahoitusta. Parhaillaan toteutetaan kansallista tekoälyohjelmaa, jolla vahvistetaan tekoälyn ja robotiikan hyödyntämistä ja siihen liittyvää innovaatiotoimintaa Suomessa.

Julkisten tietovarantojen sekä tutkimusaineistojen, -menetelmien ja -tulosten avointa saatavuutta ja hyödyntämistä edistetään. Hallitus jatkaa datalähtöisen tutkimuksen kehittämisohjelman (2017—2021) toteutusta ja osoittaa voimavaroja alan tutkimusinfrastruktuurin nostamiseksi kansainväliselle tasolle.

Terveysalan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kasvustrategiaa ja tiekarttaa on toteutettu (v. 2016—2018) monen hallinnonalan sekä yksityisten ja julkisten toimijoiden yhteistyönä sekä eräänlaisena pilottina valtionhallinnon systeemille kehittämiselle. Terveysalan kasvun vauhdittamiseksi käynnistetään jatkossa uusia toimia erikseen määritellyillä painopistealueilla.

Suomen Genomikeskus aloittaa toimintansa 1.1.2019. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla tavoitteena on, että v. 2020 genomikeskus, kansallinen syöpäkeskus, kansallinen neurokeskus ja biopankkeja yhdistävä osuuskunta ovat vakiinnuttaneet toimintansa ja rahoituksensa. Niiden avulla tuetaan terveysalan kasvua ja vahvistetaan kansallista t&k- ja innovaatiotoimintaa.

Kaikkien ministeriöiden, Suomen Akatemian ja BF:n yhteistyönä ollaan kehittämässä menettelytapoja t&k- ja innovaatiotoiminnan kansallisille strategisille valinnoille. Pyrkimyksenä on luoda hallinnonalojen välinen yhteistoimintamalli, jolla myös vahvistetaan Suomen globaalia asemaa osaamisperustaisena taloutena.

Opetus- ja kulttuuriministeriön yhdessä korkeakouluyhteisön ja sidosryhmien kanssa laatima *Korkeakoulutus ja tutkimus 2030* -visio määrittelee korkeakoulutuksen ja tutkimuksen tavoitetilan ja kehittämisedellytykset. Päämääränä on, että Suomen korkeakoulujärjestelmä on jatkossakin kansainvälisesti laadukas ja vaikuttava.

Valtioneuvoston v. 2013 tekemän tutkimuslaitosten ja tutkimusrahoituksen kokonaisuudistuksen osalta on toimintaympäristössä tapahtunut merkittäviä muutoksia. Vuoden 2018 lopulla valmistuva uudistuksen arviointi tuottaa tietoa tiede- ja innovaatiopolitiikan kehittämistä varten.

Keskeisten tutkimus- ja kehittämismäärärahojen muutos, milj. euroa¹⁾

	2018 varsinainen talousarvio	2019 esitys	2018—2019 muutos	2018—2019 muutos, %
Yliopistot ²⁾	616	602	-14	-2
Valtion tutkimuslaitokset	189	195	6	3
— josta VTT ³⁾	73	77	4	6
Tutkimusorganisaatioiden tutkimusmäärärahat, yhteensä	805	798	-7	-1
Suomen Akatemia	444	469	25	6
— josta strateginen tutkimus	56	56	0	0
Tekes - teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskus	530	559	29	5
— josta t&k-rahoitus ⁴⁾	391	430	39	10
Rahoitusorganisaatiot yhteensä	974	1 028	54	6
Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta	11	11	0	0
Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoitolain mukaiseen tutkimustoimintaan	15	21	6	40
Yhteensä	1 805	1 858	53	3
— vain t&k-rahoitus, yhteensä	1 666	1 729	63	4
Arvio valtion koko t&k-rahoituksesta	1 883	1 950	67	4

¹⁾ Metodologisista ja muista muutoksista johtuen vuosien 2018 ja 2019 t&k-rahoitusluvut eivät ole suoraan vertailukelpoisia aiempien vuosien tietojen kanssa.

²⁾ T&K-rahoituksen kehityksen vertailukelpoisuuden parantamiseksi yliopistojen valtionrahoitukseen ei ole laskettu mukaan työnantajan työttömyysvakuutusmaksua ja arvonlisäverokompensaatiota. Tutkimukseen kohdentuvaa osuutta valtionrahoituksesta on nostettu vuodesta 2018 alkaen neljällä prosenttiyksiköllä. Tämä parantaa taulukon tietojen verrattavuutta Tilastokeskuksen t&k-budjettianalyysin tietoihin.

³⁾ VTT:n t&k-rahoitus on arvio, joka perustuu talousarvioesityksen tietojen ohella VTT:n ja Tilastokeskuksen aineistoihin. Luku tarkentuu Tilastokeskuksen budjettianalyysissä helmikuussa 2019.

⁴⁾ Business Finlandin (ex-Tekesin osuus) rahoitus kohdistuu muuhunkin kuin kansainväliset tilastokriteerit täyttävään t&k-toimintaan. Siksi taulukkoon on merkitty erikseen t&k-rahoitus.

5.4. Alueiden kehittäminen ja rakennerahastot

Alueiden kehittäminen

Alueiden kehittämisestä vastaavat valtio, kunnat ja alueilla aluekehittämisviranomaisina toimivat maakuntien liitot. Tavoitteena on viranomaisten ja muiden alueiden kehittämisen kannalta keskeisten tahojen vuorovaikutukseen, eri toimijoiden työnjakoon ja yhteisiin tavoitteisiin perustuva alueiden kehittämisen järjestelmä, joka luo edellytykset aluelähtöiselle kestäväan kehitykseen perustuvalla kasvulla ja uudistumisella sekä hyvinvoinnille ja sosiaaliselle eheydelle.

Alueiden kehittämistä suunnataan ja tärkeimmät toimenpiteet määritellään hallitusohjelmassa ja valtioneuvoston päätöksessä valtakunnallisista alueiden kehittämisen painopisteistä. Alueellista kehittämistyötä toteutetaan sekä kansallisilla että EU:n osittain rahoittamilla ohjelmilla ja toimenpiteillä. Kansallinen aluepolitiikka ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan toteuttaminen sovitetaan yhteen toimivaksi järjestelmäksi.

Alueiden kehittämisen toimintajärjestelmää sekä valtakunnallisia alueiden kehittämisen painopisteitä toteuttavia toimenpiteitä käsitellään tarkemmin työ- ja elinkeinoministeriön päaluokan luvussa 32.50.

EU:n rakennerahastojen toiminta Suomessa ja rakennerahastovarat vuoden 2019 talousarvioesityksessä

Ohjelmakaudelle 2014—2020 laaditun Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020 Suomen rakennerahasto-ohjelman tavoitteena on alueiden elinkeinorakenteen uudistaminen ja monipuolistaminen sekä työllisyyden edistäminen, pk-yri-tysten kasvumahdollisuuksien parantaminen, uusiutuvan energian osuuden ja energiatehokkuuden lisääminen, rakenteellisen työttömyyden vähentäminen ja työelämän laadun kehittäminen, osaamisen ja uuden tiedon hyödyntäminen kilpailukyvyn vahvistamiseksi, työmarkkinoiden ja elinkeinoelämän tarpeita vastaavan osaavan työvoiman varmistaminen ja elinikäisen oppimisen tukeminen sekä sosiaalisen osallisuuden edistäminen. Rakennerahasto-ohjelmalla toteutetaan Eurooppa 2020 -strategiaa ja sen kansallista ohjelmaa.

Ohjelmakauden 2014—2020 Euroopan alueellisen yhteistyön -tavoitteen ja Eurooppalaisen naapuruuden välineen rajayhteistyöosion (ENI CBC) toimenpitein tuetaan raja-alueiden ja laajempien yhteistyöalueiden kokemusten vaihtoa, yhteistyötä ja verkostojen syntymistä.

Rakennerahastovaroja arvioidaan tuloutuvan valtion talousarvioon v. 2019 yhteensä 200 milj. euroa. Tässä ovat mukana Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta ohjelmakaudelta 2007—2013 saatavat tulot sekä ohjelmakauden 2014—2020 tulot.

EU:n rakennerahasto-ohjelma 2014—2020 ja vuoden 2019 TAE:ssa esitetty rahoitus (EU:n ja valtion rahoitus yhteensä) milj. euroa

Ohjelma/-osio/prioriteetti	Ohjelmakauden 2014—2020 rahoituskehys valtuutena	Myöntämisvaltuus v. 2019
Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)	1 381,9	387,4
Euroopan sosiaalirahasto (ESR)	902,2	253,8
Eurooppalainen alueellinen yhteistyö (EAY)	51,0	0,0
Eurooppalaisen naapuruuden välineen rajayhteistyöosio (ENI CBC)	70,0	19,6
Eurooppalaisen avun rahasto (FEAD)	26,5	8,0
Yhteensä	2 431,6	668,8